

Nr 344

Av herr **Wikström**, om ökat stöd åt massmedieforskningen.

(Lika lydande med motion nr 374 i Andra kammaren)

Det sista avsnittet av 1960 års radioutrednings slutbetänkande (SOU 1965: 21) ägnades forskningsfrågor, vilka utretts av en särskild arbetsgrupp. Utredarna gav en överblick över massmedieforskningens läge med speciell inriktning på programforskningen inom radions och televisionens område och föreslog en tvärvetenskapligt orienterad forskningsstrategi. Utredningen underströk därmed behovet av ett kulturvetenskapligt inriktat studium av etermedierna vid sidan av samhällsvetenskaplig grundforskning och den målinriktade forskning som bedrivs av Sveriges Radios avdelning för publik- och programforskning. Utredningen skisserade som sitt förslag ett program i tre etapper för utbyggnad av radio/TV-forskning vid de svenska universitetet. Enligt detta program borde de nya forskningsuppgifterna knytas till och få växa fram ur redan etablerade ämnesområden, vilka genom speciella insatser från forskningsråden skulle tillföras medel för inrättande av exempelvis forskardocenturer med uppgift att initiera radio/TV-forskning.

Vid remissbehandlingen av betänkandet tillstyrktes utredningens förslag om forskningsstrategi och forskningsstöd av så gott som varje remissinstans. Universitetskanslersämbetet underströk forskningens tvärvetenskapliga karaktär och förordade stöd via forskningsråd och Riksbanksfonden. Sveriges Radio framhöll vikten av att snarast få till stånd undervisning om radio och television och dessa mediers inverkan på publik och samhälle och förklarade sig villig att stödja undervisningen, bl. a. genom att göra primärmaterial tillgängligt för forskning. Utredningens forskningsavsnitt har vidare vunnit internationell uppmärksamhet genom att i sammanfattning publiceras som bilaga till en utredning gjord av den engelska Television Research Committee.

I sin argumentation för forskning om radio och television vid universitetet räknar radioutredningen med ett stort antal grupper av studerande, vilka kan antas ha särskild nytta av de föreslagna forskningsinsatserna och den undervisningsmässiga avkastningen av dessa. Utredningen pekar också på fyra huvudskäl, som talar för att det är angeläget att initiera forskning: Det är från allmänt vetenskapliga synpunkter viktigt att forskning om etermediernas värld stimuleras och att utländska erfarenheter konfronteras med

inhemskt stoff. För Sveriges Radios programplanering är det betydelsefullt att vinna vidgade kunskaper om olika programformer. Det finns bland allmänheten och hos för dessa frågor speciellt ansvariga ett starkt medvetande om behovet av ökad insikt i svårbedömbara problem. Slutligen är vetenskaplig forskning en förutsättning, om kraven på undervisning om etermedierna inom skilda skolformer skall kunna tillgodoses med framgång.

Radioutredningens förslag har vad avser forskningsuppgifterna dock ännu inte lett till några åtgärder från statsmakternas sida. Av flera skäl synes tiden nu vara inne att på nytt aktualisera forskningsprogrammet.

Massmedieforskningen befinner sig internationellt sett i ett utvecklingskede, kännetecknat av rikt differentierade insatser på olika forskningsområden, och det är angeläget att svenska forskare nu bereds tillfälle att odelat ägna sin tid åt att följa utvecklingen och med egna insatser ge sina bidrag till kunskapen om etermediekulturen.

Nyligen har fakultetsberedningen för humaniora och teologi låtit utreda massmedieforskning inom humanistiska discipliner, och det har därvid framkommit att repertoaren över aktuella uppgifter är mycket rik samt att viss forskning om radio och television bedrivs inom ramen för ett specialseminarium i litteraturvetenskap vid Göteborgs universitet. Det är vidare välkänt att vid samma universitets statsvetenskapliga institution sedan länge ett forskningsarbete bedrivits, inriktat på den politiska opinionsbildningen i etermedierna. Sveriges Radios avdelning för publik- och programforskning har alltmer vidgat sitt arbetsområde utöver frekvens- och effektundersökningar med direkt relevans för programplaneringen till specialundersökningar av sociologisk eller socialpsykologisk karaktär.

Det finns följaktligen både en stor internationell och en spirande inhemsk forskning att bygga på. Två skäl synes i dag övertygande tala till förmån för ett snabbt insatt stöd åt radio/TV-forskningen:

1. I läroplanerna för olika skolformer har massmedieundervisningen under 1960-talet kontinuerligt stärkt sina positioner. Syftet är att hos eleverna grundlägga en förtrogenhet med det moderna samhällets kommunikationsformer, lära dem en kritisk hållning och bibringa dem det kulturhistoriska perspektiv och den förmåga till upplevelse och värdering som man förutsätter i undervisningen om litteratur, konst och musik. Eftersom huvuddelen av massmedieundervisningen lagts på ämnet svenska som det centrala kommunikationsämnet, så upptar den nya svenskläroplanen obligatoriska kursmoment i massmediekunskap varjämte i förslagen till nya studieplaner inskrivits fördjupningskurser i massmedieforskning. Sådan undervisning måste för att bli meningsfull bygga på direkt kontakt med forskning i funktion. Medvetandet om detta torde ha varit en av anledningarna till att fakultetsberedningen för humaniora beslöt om en utredning.

2. Radions och televisionens ställning i samhället ger ständigt anledning till debatt både om allmän programpolicy, om enskilda programformer och

om påverkningsfaktorer. Tyvärr finns det ofta anledning att konstatera att det saknas ett tillförlitligt debattunderlag i form av programanalyser, jämförelsematerial byggt på studier av utländsk radio/TV-verksamhet, historiska perspektiv på utvecklingen av programavdelningar och programtyper, komparativa studier av hur dokumentärt och fiktivt stoff gestaltas i olika medier o. s. v. Det är en viktig uppgift att finna metoder för dokumentation och analys av det allt ymnigare programstoffet i etermedierna.

I programskriften Sveriges Radio inför 1970-talet har radiochefen Olof Rydbeck kraftigt betonat behovet av massmedieforskning:

Det kommande decenniet måste här, inte minst i Sverige, medföra ett genombrott för den förutsättningslösa tvärvetenskapliga massmedieforskningen på hög nivå. Det är en förutsättning för att etermedierna på sikt skall kunna maximalt utnyttja sin positiva potential och för att de skall kunna värja sig mot trycket från opinioner som enrollerar föregivet belagda negativa effekter i syfte att inskränka etermediernas rörelsefrihet. — — — Men för att nå resultat måste forskningen engagera alla våra universitet och forskningsinstitutioner.

I sina petita har Sveriges Radio begärt medel för ett nytt ändamål, nämligen förstärkning av företagets forsknings- och arkivservice. Sedan nu undervisning om radio och TV föreskrivs i samtliga läroplaner för det allmänna skolväsendet och sedan även universiteten fått i uppdrag att svara för radio- och TV-undervisning, har för Sveriges Radios del uppstått en stark efterfrågan på illustrationsmaterial för undervisningen och källmaterial för forskningen. Det torde också vara önskvärt att företaget på lämpligt sätt manifesterar sitt intresse för studiet av sina egna produkter. En kartläggning av Radiotjänsts och Sveriges Radios historia med sikte på att beskriva olika sidor av dess kultur- och samhällsinsatser bör t. ex. vara en angelägenhet för företaget. Ett handlingsprogram bör upprättas för att rädda sådant källmaterial till företagets historia, som löper fara att försvinna. Samtidigt bör formerna övervägas för en grundläggande undersökning av Sveriges Radios historia.

Med hänvisning till sedan flera år föreliggande utredning med konkreta förslag, till redan initierad forskning samt till det oavvisliga behovet att med inhemsk forskning berika undervisningen och den offentliga debatten om etermedierna föreslår jag,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om förslag till årets höstriksdag om

att i enlighet med radioutredningens förslag forskningsråden bereds möjlighet att stödja och initiera forskningsprojekt med anknytning till radio och television, i form av forskartjänster eller anslag till avdelningar för massmedieforskning i statsvetenskap, litteraturvetenskap och eventuellt andra ämnen, samt

att anslaget till ersättning för viss rundradioverksamhet för budgetåret 1970/71 utökas med 185 000 kronor, avseende förstärkning av Sveriges Radios forsknings- och arkivservice.

Stockholm den 27 januari 1970

Jan-Erik Wikström (fp)

Nr 345

Av herr **Andersson, Ingvar, m. fl.**, om ökad barnpsykologisk forskning.

(Lika lydande med motion nr 521 i Andra kammaren)

Stockholm den 27 januari 1970

Ingvar Andersson (m)

Maj Pehrsson (cp)

S.-O. Österdahl (fp)

Rolf Kaijser (m)
